

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Vtrum angelus motu tam continuo quàm discreto moveri possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

existit, sicut homo qui vehitur navi, movetur per accidens ad motum ipsius navis. Ratio est, quia (ut docet D. Thomas 3. p. quaest. 76. art. 6. ad 1.) aliter movetur per accidens, & ad motum alterius, ea quae per se possunt esse in loco, sicut corpus, & aliter ea, quae per se non possunt esse in loco, sicut forma & spirituales substantiae, quales sunt Angeli: corpora enim per accidens, & ad motum alterius moventur efficienter, ut patet in exemplo adducto hominis, qui vehitur navi, quippe per accidens ad motum navis efficienter movetur, quatenus navis suo motu eum quasi impellit, siquae est causa motus in ipso: At verò Angeli moventur formaliter ipso motu corporis in quo suat, sicut & formae spirituales; nec enim quando homo movetur, causat in anima aliquem motum localem in ipsa receptum, sed motu ipso recepto in homine ea formaliter moveri dicitur. Quo etiam modo moveri dicitur Christus in Sacramento Eucharistiae ad motum specierum.

Ex dictis etiam habes resolutionem cuiusdam difficultatis, quae non parum negotij multis fastidioso videtur, nempe in quo subiecto sit intrinsecus motus Angeli? Dicendum est enim, motum localem, quo Angelus per se movetur, esse inhærens in ipso Angelo, si consideretur secundum illud, quod dicitur in recto; si verò consideretur secundum id, quod connotat in obliquo, recipi in loco corporeo, cui applicatur: motum vero, quo per accidens moveri dicitur esse solum inhærens in eo corpore, ratione cuius movetur.

Prima pars huius resolutionis sequitur ex principiis supra statutis. Nam supra ostendimus, motum localem Angeli, quo per se movetur consistere in diversis eius operationibus circa diversa loca. Sed illae operationes, cum sint formaliter immanentes, intrinsecè in ipso Angelo recipiuntur, cum autem sint virtualiter transeuntes, inferunt passionem & effectum corporeum in loco, cui Angelus applicatur, productum: Ergo motus localis Angeli importat aliquid partim ei intrinsecum, & partim extrinsecum; & est inhærens in ipso Angelo secundum illud, quod dicitur in recto, recipitur verò in loco corporeo secundum id, quod in obliquo importat. Unde falsam existimo Cajetani sententiam asserentis, motum localem Angeli esse in loco simpliciter loquendo, non verò in Angelo; in illo enim subiecto motus esse debet, cui suam effectum formalem comunicat: Sed motus localis comunicat Angelo, non verò loco suum effectum formalem: Ergo debet esse in Angelo, non verò in loco quoad illud quod dicitur in recto. Probatur Minor: Effectus formalis motus localis est relinquere unum locum, & accedere ad alium: Sed hoc tribuitur Angelo, non verò loco, ut patet: Ergo motus localis comunicat Angelo, non verò loco suum effectum formalem.

Alteram verò partem huius resolutionis manifesta est: cum enim motus, quo per accidens Angelus moveri dicitur, nihil aliud sit, quam motus localis ipsius corporis, in quo Angelus localiter existit, prout extrinsecè, & secundariò Angelum denominat motum, ut supra ostendimus, evidens est, motum, quo Angelus movetur per accidens, esse solum inhærens in eo corpore, quod movetur, non verò in ipso Angelo. Sicut motus, quo per accidens Christus movetur in Eucharistia, ratione specierum, non in ipso Christi corpore, sed in speciebus subiectatur; forma enim quae extrinsecè tantum, & secundariò aliquod subiectum denominat, non debet in illo recipi, si-

cut illa, quae effectum formalem primarium, & intrinsecam denominationem ei tribuit. Itaque licet motus quo Angelus per se movetur, illi inhæreat saltem secundum id, quod importat in recto, ut antea exposuimus, non tamen ille, quo extrinsecè tantum & per accidens moveri dicitur.

ARTICULUS II.

Utrum Angelus motu tam continuo, quam discretu moveri possit?

Duplex distingui, vel concipi potest motus localis; unus continuus, & alter discretus. Motus localis continuus, iuxta D. Thomam hic art. 1. dicitur ille, in quo mobile per partes deserit terminum à quo, & per partes acquirit terminum ad quem: discretus verò, in quo è contra mobile deserit totum simul terminum à quo, & acquirit totum simul terminum ad quem. Inquirimus ergo, utrum Angelus hoc duplici modo localiter moveri possit?

§. I.

Prima pars quaestio resolvitur.

Dico primo: Angelus motu continuo moveri potest. Ita communiter docent Theologi cum S. Doctore hic art. 1. contra Gregorium in 2. dist. qu. 6. & Vallesium in lib. de sacra Philosophia cap. 47. ac Hervaeum in 1. dist. 37. qu. 2. art. 3.

Probatur: Illud mobile movetur motu continuo, quod locum aliquem divisibilem successivè & divisibiliter acquirit: Atqui Angelus, dum movetur, locum aliquem divisibilem successivè, & divisibiliter potest acquirere: Ergo & motu continuo moveri. Major est certa: Per hoc siquidem præcisè motus localis continuus differt à motu discreto, quod per continuum acquiritur successivè & divisibiliter, sive per partes terminus ad quem; per discretum vero totus simul acquiritur. Minor vero probatur: Locum successivè & divisibiliter acquirere quantum sufficit ad continuitatem motus, nihil aliud est, quam mobile sine interruptione sui motus, prius ad propinquiores partes spatij pervenire, quam ad remotiores: Sed hoc præstare potest Angelus; cum enim locus ejus adaequatus sit divisibilis, dum unam partem illius occupat, potest paulatim operationem suam extendere ad reliquas partes illius sine intermedia quiete: Ergo Angelus dum movetur, locum aliquem divisibilem successivè & divisibiliter potest acquirere.

Confirmatur primò: Ideo corpus dicitur motu localiter motu continuo, quia ejus locus est divisibilis, & illum deserit paulatim & per partes sine intermedia quiete, & eodem modo acquirit alium: ita ut quantum deserit per partes de loco habito, tantum acquirat de novo de illo, cui fit praesens: Atqui similiter locus Angeli, saltem adaequatus, est divisibilis, potestque sine intermedia quiete deserere per partes unum ex locis sibi inadaequatis, & eodem modo acquirere alium, ita ut quantum deserit per partes de illo, in quo erat, tantum acquirat de alio novo, in quo se constituit: Ergo potest moveri localiter motu continuo.

Confirmatur ampliùs: Omnes conditiones ad rationem motus continui necessariz reperiri possunt in motu Angeli: Ergo potest motu continuo moveri. Consequentia manifesta est: Antecedens verò ex dicendis §. sequenti patebit.

Solvuntur objectiones.

23. **O**bjicies ergo primò : Ad continuationem motus tres saltem requiruntur conditiones, nempe divisibilitas spatij, à qua divisibilitas motus dependet : unitas, seu continuatio temporis (quando enim intercedit mora & quies, non est amplius unus motus) & divisibilitas mobilis, ut docet Philosophus 6. Physic. cap. 4. & 10. ex quo ibidem inferi punctum non posse moveri motu continuo : Sed hæ conditiones non videntur posse convenire motui locali Angelorū, præcipue ultima : Ergo nō moventur motu continuo. Minor probatur : Optimis enim Angelus cum sit indivisibilis, & inextensus, non potest se collocare in spatio extenso & divisibili : item ejus operationes non mensurantur tempore continuo discrete, ejusq; substantia, cum sit immaterialis & omnino indivisibilis : Ergo conditiones ad continuationem motus requisitæ, non videntur posse convenire motui Angelico.

24. **R**espondeo concessa Majori, negando Minorem; nam tres illæ conditiones convenire possunt motui Angelico licet non ita propriè, nec cum illo rigore, cum quo in motu locali corporum reperuntur. Cum enim Angelorum motus comparatus motui locali corporum, sit æquivocè tantum motus, ut supra ostendimus, etiam ejus conunitas, comparata motui corporum, debet tantum esse æquivocè talis, seu habere aliquam proportionem, similitudinem, & analogiã cum continuitate motus corporis. Prima ergo conditio motui Angelorum convenit; quia licet Angelus sit indivisibilis & inextensus, potest tamen in loco divisibili & extenso se collocare, ut disp.

Art. 1. §. 6. præcedenti ostendimus; cum enim non sit indivisibilis ratione limitationis & imperfectionis, sicut punctum, quod ad perfectionem divisibilitatis non potest pertinere; sed ratione perfectionis elevata supra materiam & divisibilitatem, ut ibidem declaravimus; non limitatur ad hoc, ut sit indivisibilis, sed potest virtualiter coextendi loco formaliter divisibili, illique virtutem suam operativam applicare. Unde secunda conditio ad continuationem motus requisita, scilicet unitas, aut continuatio temporis motui Angelico non deest; quia licet operationes, quibus Angelus deserit simul locum, qui est terminus à quo, & simul, id est non per partes, acquirit terminum ad quem, mensuratur tempore discreto, ut infra patebit illa tamen operatio, seu illæ operationes, quibus per partes acquirit unum locū, & reliquit alium, debent mensurari tempore continuo.

Quantum ad tertiam conclusionem, de qua major videtur esse difficultas, similiter dicendum est; illam motui Angelico convenire : quia licet Angelus entitativè, & quantum ad substantiam non sit divisibilis, ut locatus tamen, extensus ac divisibilis est, ut potè in spatio extenso ac divisibili existens. Sive, ut alij dicunt, quamvis non sit divisibilis formaliter, est tamen divisibilis virtualiter, vel æquivalenter; quia ratio formalis, per quam locatur ejus scilicet operatio, quatenus est virtualiter transiens, divisibilis est, ut potè inferens & causans effectum divisibilem, & extensum in loco corporeo.

25. **D**ices : Quod movetur localiter motu continuo, partim est à termino à quo, & partim in ter-

mino ad quem: Ergo debet habere partes, & per consequens esse divisiblem formaliter.

Respondeo illud quod movetur localiter motu continuo, debere quidem esse partim in termino à quo, & partim in termino ad quem; partialitatem tamen illam non esse necessariò referendam ad substantiam ipsius mobilis, sed sufficere quòd referatur ad locum; sufficere enim quòd virtus ejus partim uni, & partim alteri loco applicetur, ut docet S. Thomas hic art. 1. ad 1. & art. 3. ad 3. ubi ait : *Angelus est partim in uno loco continuo, & partim in alio, non quòd substantia eius sit paribilis, sed quia virtus sua applicatur ad partem primi loci & ad partem secundam.*

Objicies secundò : Motus Angeli consistit in diversis contactibus & operationibus illius circa diversa loca; ut art. præcedenti ostendimus. Sed illi diversi contactus & operationes non possunt unum motum continuum efficere : Ergo motus Angeli non potest esse continuus. Minor probatur : Operationes illæ interdum sunt specie diversæ : Sed quæ specie differunt, continuari non possunt, licet possint esse contigua; Ergo ille unum motum continuum efficere nequeunt. Minor videtur certa, Major vero probatur. Angelus descendens, v. g. à celo in terram, potest cavare in celo motum, in aère lucem, aut in una parte aëris motum localem, & in alia circumferentiam. Sed illi motus, aut operationes specie differunt, ut patet: Ergo operationes, ex quibus motus localis Angeli consistit, interdum sunt specie diversæ.

Respondeo illas operationes esse quidem interdum specie diversas materialiter & entitativè, formaliter tamen, & prout ratio essendi in loco, sive quatenus sunt locativa, & applicative ad locum, esse ejusdem rationis, ac prout de possibili unum unitate continuari motum efficere. Sicut disputatione præcedenti dicebamus, locum formaliter non variari per mutationem, aut diversitatem specificam superficierum ambientium, dum modo eadem distantia à duobus & centro mundi servetur: quia diversitas illa movet per accidens & materialiter se habet; cum unitas formalis loci ex determinata distantia à duobus & centro mundi sumatur.

Objicies tertio, auctoritatem D. Thomæ 1. 2. sent. dist. 37. quæst. 4. art. 1. ubi concludit, motum Angeli non esse continuum, quod eum formaliter docet quodlibet. 9. art. 9.

Respondeo primò, D. Thomam solum velle motum Angeli non esse continuum necessariò, sicut in rebus corporeis, sed posse esse discretum, ut dicemus §. sequenti.

Secundò responderi potest, D. Thomam negare solum motui locali Angelorum continuationem formalem & propriè dictam, qualis reperitur in motu locali corporū, non tamen virtualiter, & quæ sit tantum æquivocè talis, qualis solum motui Angelico convenit, ut supra annotavimus.

Tertio dici potest, S. Doctorem loqui de motu Angelorum, secundum quod dicit operationes Angeli, ut sunt formaliter immanentes, & quatenus se tenent ex parte ipsius; sub qua ratione non mensurantur tempore continuo, sed discrete: verò loqui de motu Angelorum, ut improprie a se operationes, quatenus sunt virtualiter transientes, & habent terminum ad extra productum; sic enim habent continuationem, quatenus contingunt diversa loca successivè, & sine quæstione intermedia, & tempore continuo mensurantur.

manet in
orbis

Altera difficultas resolvitur.

Dico secundò, Angelos posse moveri locali-
ter motu discreto. Est contra Scotum, Mo-
linam, & quosdam alios. Est tamen divi Tho-
mas hinc art. 1. & pluribus aliis locis.

Probatur, deferere per ultimum esse totum ali-
quem locum, & immediate post per primū esse
acquirere alium totum simul, & non per partes,
est moveri motu discreto: Sed hoc potest præsta-
ri angelis: Ergo motu discreto moveri potest.
Minor constat ex dictis initio hujus articuli: per
hoc siquidem differt motus discretus à conti-
nuo, quòd in motu continuo, mobile per partes
deserit terminum à quo, & per partes acquirit
terminum ad quem: in motu autem discreto è
contra mobile desecit totum simul terminum à
quo, & immediate post, totum simul terminum
ad quem acquirit. Minor verò probatur: Angelus
est indivisibilis, subindeque non commenturata
in loco in quo existit: Ergo potest per ultimum
esse suæ operationis deserere totum aliquem lo-
cum, & immediate post, per primū esse alterius
operationis in totum alium locum, illum totum
simul acquirere. Probatur consequentia præ-
dicta: quia hoc ipso quòd Angelus non commen-
turatur loco, non debet esse in illo secundu in ex-
tensionem ejus, subindeque nec moveri continuè
à per partes in loco illo, licet sic continuus. Sec-
undò probatur eadē consequentia. Ex tota mo-
bilis extensione proveniri quòd non possit ac-
quirere totum simul terminum ad quem: Sed a ma-
jore hoc ipso quòd est indivisibilis, caret exten-
sione: Ergo &c. Probatur tertio: a nima rationali,
eo ipso quòd est indivisibilis, in momento
actu totum corpus divisibile, & in instanti to-
tum simul ipsum deserit: quidni igitur poterit
angelus locum aliquem totum simul & semel
deserere, & alium immediate post similiter to-
tum simul acquirere?

Confirmatur: Ideò corpus non potest moveri
motu discreto, sed continuo tantum, quia cum
sit extensum, subindeque habeat partes corre-
spondentes partibus loci, non potest simul totū
aliquem locum deserere, sed necesse est quòd ubi
ultima pars sui, prius egrediatur ab ultima parte
loci in quo est, & ingrediatur alium locum, quam
prima pars: Sed Angelus caret extensione: Ergo
motu discreto moveri potest.

Respondetur argumentis in contrarium.

Objicies primò: De ratione motus etiam di-
creti est quòd sit unus: Atqui motus quo
angelus ita se habet, quòd per ultimum esse suæ
operationis deserat totum simul terminum à
quo, & immediate post per primū esse alterius
operationis, acquirit totum simul terminum ad
quem, non est unus, sed aggregatum ex pluribus
instantaneis mutationibus: Ergo non est motus
discretus. Major est certa, probatur Minor. Mo-
tus interruptus quiete, non est unus: Sed iste mo-
tus angelus est interruptus aliqua quiete: Ergo
non est unus. Minor probatur: Angelus non ac-
quirit terminum ad quem in instanti immediate
sequenti, aliàs cum ex suppositione deserat to-
tum terminum à quo in instanti, duo instantia si-

Abi immediate succederent: Ergo in tempore me-
dio inter illa duo instantia intercedit aliqua quies.

Respondeo concessà Majori, negando Minor-
em. Ad cujus probationem, nego similiter Minor-
em; & ad hujus probationem, nego quòd
Angelus non acquirit totum terminum ad quem
in instanti. Ad probationem verò in contrarium
dico, quòd licet in tempore nostro duo instantia
non possint sibi immediate succedere; bene ta-
men in tempore discreto & angelico, quo mo-
tus discretus & operationes libere Angeli men-
surantur: tam tempus illud nihil aliud est, quam
indivisibilem durationum sive instantium nu-
merus, ut infra patebit.

Objicies secundò: Angelus non movetur mo-
tu discreto, dum est in termino à quo; nam in
termino à quo mobile nondum movetur, sed
adhuc quiescit: neque quando pervenit ad ter-
minum ad quem; quia quando mobile est in ter-
minum ad quem, jam est motum, & non movetur
amplius: neque ut est partim in termino à quo, &
partim in termino ad quem; nam ut docet S.
Thomas hic art. 1. ad 1. tunc solum partim est
Angelus in termino à quo, & partim in termino
ad quem, quando movetur motu continuo: Er-
go Angelus nunquam movetur motu discreto,
sed solum motu continuo.

Respondeo Angelum in neutro termino præ-
cisè & absolute sumpto moveri motu discreto,
sed in utroque, prout unus dicitur habitudinem ad
alium: successio enim & habitudo unius termi-
ni ad alium, habet rationem alicujus medij. Ita
S. Thomas hic in resp. ad 1. ubi ait: *Si motus non
esset continuus, posset dici quòd aliquid movetur dum est
in termino à quo, & dum est in termino ad quem: quia
ipsa successio diversorum ubi, circa eandem rem, motus
discretus.* Et in 1. distinctione 37. questione 4.
art. 1. ad 3. Et ideò, inquit, loquens de motu di-
creto angeli, nec in A. nec in B. movetur, licet A. & B.
sint partes ejus: sed successio horum quòd est esse in A. &
esse in B. motus ejus vocatur.

Pro majori luce hujus solutionis & doctrinæ,
observandum est cū Cajetano hic art. 1. §. in re-
sponse ad primum, existentiam in termino à quo
posse sumi dupliciter, nempe aut secundum se
& absolute, aut ut dicitur ordinem cujusdam po-
tentialitatis ad existentiam in termino ad quem
sibi immediate succedenti. Si sumatur primo
modo, verum est Angelum, dum est in termino à
quo, non moveri: si autem sumatur secundo mo-
do, falsum est; quia secundum hanc rationem est
terminus successiois discretæ, in qua consistit
motus discretus; & hoc satis est ut existentia sic
sumpta dicatur inchoative successio & motus. Si-
militer existentia in termino ad quem, potest du-
pliciter sumi, scilicet absolute, vel ut dicitur ordi-
nem actuantis & terminantis potentialitatem,
quam importat existentia in termino à quo. Pri-
mo modo sumpta non dicitur motus; sumpta ta-
men secundo modo, dicitur motus terminative.
Ratio verò ob quam quilibet ex his existentis,
ut dicitur ordinem ad alteram, potest dici motus
discretus, sumitur ex propria natura hujus mo-
tus: nam motus discretus, nihil est aliud quam
numerus diversarum operationum, ratione qua-
rum Angelus est successivè in diversis locis; unde
sicut numerum componunt unitates, non quidè
absolute consideratæ, sed ut in habitudine ad
aliam, sic etiam motum discretum componunt
operationes diversæ, non absolute sumptæ, sed
prout una dicitur ordinem ad aliam.